KOVÁCS GÁBOR

A HATÁRRENDÉSZETBEN HATÓ TÖRVÉNYSZERŰSÉGEK ÉS ELVEK ÉRVÉNYESÜLÉSE AZ ILLEGÁLIS MIGRÁCIÓ ELLENI KÜZDELEMBEN

A személyek szabad mozgása az Európai Unió (EU) polgárai számára a Szerződések által garantált alapvető jog, amely a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén megvalósuló térségen keresztül valósul meg.[1] A schengeni tagországok közötti belső határok megszüntetése a schengeni külső határok megerősített ellenőrzését, valamint az EU-n kívüli országok állampolgárainak az EU területére való belépésének és tartózkodásának szabályozását igényelték. Ennek egyik eszköze a közös menekültügyi és bevándorlási politika. A személyek szabad mozgásának elve az 1985-ös Schengeni Egyezmény, illetve az ezt követő, 1990-es Schengeni Szerződés aláírásával valósult meg, amellyel megkezdődött a résztvevő országok közötti határellenőrzés megszüntetésének folyamata. Az EU jogi és intézményi kereteinek részeként a schengeni együttműködés fokozatosan kiterjesztésre került, így napjainkban az már magában foglalja a legtöbb EU-tagállamot és egyes nem tagállam országokat is.

Magyarország 2004. május 1-je óta az Európai Unió közösségének tagja. A csatlakozási folyamatot hosszas előkészítő munka előzte meg, hiszen eleget kellett tenni az uniós követelményeknek. Megtörtént a teljes jogú schengeni csatlakozás, megszűnt a határforgalom ellenőrzése Ausztria, Szlovénia és Szlovákia irányában. 2008. január 1-től az EU és „Schengen" által elvárt határbiztonsági rendszer működtetése a magyar rendőrség szervezeti keretei között kerül végrehajtásra. A veszélyek komplexen jelentkeznek, azok intenzitása és természete az őket létrehozó körülmények következtében állandóan változik. Magyarország államhatárának biztonságát veszélyeztető tényezők a teljes jogú schengeni csatlakozást követően sem szűntek meg. Hosszabb távon továbbra is számolni kell az illegális migrációs jelenség növekedésével – mint ahogyan ez napjainkra már európai uniós problémává nőtte ki magát – a nemzetközi szervezett bűnözéssel, a terror jellegű fenyegetettségekkel, a közrend- közbiztonság veszélyeztetésével és egyéb más, a biztonságot veszélyeztető tényezőkkel.

Mindezek a fenyegetések továbbra is szükségessé teszik az olyan komplex határbiztonsági rendszer működtetését, melynek meg kell felelnie a schengeni normáknak. Ezt a megfelelést az EU bármikor ellenőrizheti. A schengeni csatlakozás óta eltelt időszak

---

[1] *„Az 1980-as években vita kezdődött arról, hogy mit jelentsen a személyek szabad mozgása. Egyes tagállamok úgy vélték, hogy ez a fogalom csak az Európai Unió (EU) polgáraira vonatkozzon, ami azzal járt volna, hogy a belső határokon történő ellenőrzéseket továbbra is fenntartották volna, hogy különbséget tudjanak tenni az EU polgárai és az EU-n kívüli országok állampolgárai között. Mások amellett érveltek, hogy a szabad mozgás mindenkire vonatkozzon, ami azt jelentette, hogy a belső határokon teljesen meg lehet szüntetni az ellenőrzést. Mivel a tagállamok nem tudtak erről megegyezni, Franciaország, Németország, Belgium, Luxemburg és Hollandia 1985-ben úgy döntött, hogy létrehoznak egy belső határok nélküli területet. Ez a terület „schengeni övezet" néven vált ismertté, amely arról a luxemburgi városról kapta nevét, ahol az első megállapodásokat aláírták. Az Amszterdami Szerződés aláírását követően ezt a kormányközi együttműködést az EU keretrendszerébe is belefoglalták 1999. május 1-jén*" Forrás: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=URISERV:l33020 (Letöltés ideje: 2015.06.06.)

tapasztalatai és a jelenleg kialakult migrációs helyzet alapján időszerű a határrendészetben érvényesülő általános elvek fejlődésének és változásának elemzése, hiszen ezen elvek változásainak felismerése, tudatos alkalmazása és a szervezet tevékenységére gyakorolt hatásainak adaptálása, hozzájárulhat a Rendőrség és azon belül a határrendészeti szolgálati ág még eredményesebb működéséhez, ezzel együtt a még hatékonyabb határellenőrzés módszereinek kidolgozásához és alkalmazásához.

A magyarországi európai uniós külső- és belső határviszonylatok helyzete

Magyarország teljes államhatárának hossza 2242,603 km, amely hét határviszonylatot foglal magában. A szomszédos országok közül Szlovákia, Ausztria, Szlovénia teljes jogú schengeni tagország, Románia és Horvátország tagja az európai uniónak, de még nem teljes jogú schengen tagország. Szerbia és Ukrajna nem uniós tagországok, nem schengen tagországok és várhatóan a közeljövőben nem is lesznek azok.
Hazánk teljes jogú schengeni csatlakozása után (2007. december 21.), az állandó és ideiglenes „schengeni külső határszakasz" hossza számottevő maradt, 1103,5 km. Ennek a határszakasznak a hatékony ellenőrzését csak a létszámban és technikailag jól ellátott, rendőri szervezetbe tartozó határrendészeti kirendeltségek tudják megbízhatóan ellenőrizni. A közelmúltban, sajtóhírekben felmerült az önálló Határőrség visszaállításának gondolata – akik ezzel a gondolattal foglakoznak, nem ismerik eléggé a jelenlegi rendőri szervezetben meglévő határrendészeti szolgálati ág működését. A 2014. év második felétől – mint újonnan jelentkező komplex rendészeti/rendőri feladat – a határrendészetnek a Készenléti Rendőrség erői és eszközei is segítséget nyújtanak a nagy tömegben megjelenő illegális migránsk elfogásában és ügyük kezelésében.

Ahogy az már korábban említésre került, az EU egyik legfontosabb alapjoga a tőke, a személyek, szállítmányok a szolgáltatások szabad mozgásának biztosítása – a schengeni övezeten belül! Ennek az alapkövetelménynek a megvalósításával kell a határbiztonságot biztosítani, amely a következők szerint valósul meg. A schengeni külső határokon a határon történő átkeléskor az EU polgárait és más olyan személyeket, akik az EU-n belül a szabad mozgás jogával rendelkeznek (például az uniós polgárok családtagjait) minimum-ellenőrzésnek kell alávetni. A minimum-ellenőrzés célja a személyazonosság megállapítása, a be- vagy felmutatott úti okmányok alapján. Ez az okmányok gyors és egyszerű ellenőrzéséből áll, ebben a folyamatban annak az ellenőrzésére is sor kerül, hogy találhatóak-e a bemutatott okmányokon hamisításra utaló jelek. Az EU-n kívüli országok állampolgárait be- és kiutazáskor alapos ellenőrzésnek kell alávetni. Ennek keretében a beutazási feltételeknek – egyebek mellett a vízuminformációs rendszer segítségével történő – vizsgálatára, valamint adott esetben a tartózkodást és jövedelemszerző tevékenység folytatását engedélyező okmányoknak az ellenőrzésére kerül sor. Hat hónapon belül, három hónapot meg nem haladó tartózkodás esetén, az EU-n kívüli ország állampolgárának:

- érvényes úti okmánnyal kell rendelkeznie;
- szükség esetén érvényes vízummal kell rendelkeznie;
- igazolnia kell a tervezett tartózkodás célját, és megfelelő anyagi fedezettel kell rendelkeznie;
- nem szabad beutazási tilalmat elrendelő figyelmeztető jelzés hatálya alatt állnia a Schengeni Információs Rendszerben (SIS-ben);

- nem szabad veszélyt jelentenie az EU-tagállamok közrendjére, belső biztonságára, közegészségügyére vagy nemzetközi kapcsolataira.[2]

Ha a fenti feltételek nem teljesülnek, meg kell tagadni a területre való beléptetést, kivéve, ha különös rendelkezések alkalmazandók (pl. humanitárius okokból, menekült kérelem benyújtása esetén, stb). Az „uniós belső határokat" a határvonal bármely pontján át lehet lépni anélkül, hogy személyellenőrzésre kerülne sor, függetlenül az adott személy állampolgárságától. Az EU-tagállamok a schengeni belső határokon megszüntették a közúti határátkelőhelyeken áthaladó forgalom valamennyi akadályát. Ezzel megszűnt a határvonal visszatartó szerepe, ezáltal biztonsági deficit keletkezett, amelyet az ún.: kompenzációs intézkedések alkalmazásával[3] kezel a Rendőrség. A Schengeni Határellenőrzési Kódexben rögzítettek alapján, a schengeni belső határokon csak közrendvédelmi és közbiztonsági ellenőrzések hajthatók végre, amelyek kiegészülhetnek, az idegenrendészeti ellenőrzések végrehajtásával.[4] Az államhatárok szabad átjárhatóságának biztosítása érdekében a végrehajtott ellenőrzések nem irányulhatnak a határforgalom ellenőrzésére.[5]

Az EU-tagállamok a közrendet vagy a belső biztonságot fenyegető komoly veszély esetén elvileg korlátozott - legfeljebb 30 napos - időtartamra, kivételesen visszaállíthatják az ellenőrzést a belső határaikon. Ha a határellenőrzés visszaállítására sor kerül, a többi EU-tagállamot és a Bizottságot erről a lehető leghamarabb tájékoztatni kell, csakúgy, mint az Európai Parlamentet. Erre az eseményre volt már példa Ausztria és Németország vonatkozásában is! A határellenőrzés visszaállításának tervezett időpontja előtt legalább tizenöt nappal az EU-tagállamok és a Bizottság közötti konzultációra kerül sor, hogy megszervezzék a kölcsönös együttműködést, valamint megvizsgálják, hogy az intézkedések arányban állnak-e az ellenőrzés visszaállítására okot adó eseményekkel. A belső határokon történő határellenőrzés visszaállítására vonatkozó döntést átlátható módon kell meghozni, és erről általában a nyilvánosságot teljes mértékben tájékoztatni kell. Kivételes körülmények között az érintett EU-tagállamok a közrendet vagy a belső biztonságot fenyegető komoly veszély esetén is visszaállíthatják az ellenőrzést a belső határaikon. A többi EU-tagállamot és a Bizottságot ennek megfelelően tájékoztatni kell.[6]

A téma szempontjából érdemes megvizsgálni a határrendészet kérdéskörét. A határrendészet több nézőpontból is vizsgálható, melyek szerint az jogi-, tevékenységi kategória és szervezet is:

---

[2]http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33020_hu.htm (Letöltés ideje: 2015.06.05.)

[3] határon átnyúló üldözés; határon átnyúló figyelés; SIS működtetése; összekötő tiszti rendszer működtetése; a szállítóvállatok felelőssége; jogharmonizáció; a rendészeti szervek tevékenységének összehangolása.

[4] „*Az ellenőrzés akkor nem minősül határforgalom-ellenőrzéssel azonos tartalmúnak, ha a rendőri intézkedés: célja nem a határellenőrzés; a közrendet érintő esetleges veszélyhelyzetekkel kapcsolatos általános rendőrségi információn és tapasztalaton alapulnak, és különösen a határokon átnyúló bűnözés ellen irányulnak; előkészítésének és végrehajtásának módja egyértelműen eltér a külső határokon történő rendszeres személyellenőrzésekétől; végrehajtására szúrópróbaszerűen kerül sor*" Az Európai Parlament és Tanács 562/2006/EK rendelete a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni Határellenőrzési Kódex) létrehozásáról III. cím I. fejezet 21. Cikk.

[5] „*A belső határokat bármely ponton át lehet lépni anélkül, hogy személyellenőrzésre kerülne sor, függetlenül az adott személy állampolgárságától*." Az Európai Parlament és Tanács 562/2006/EK rendelete a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni Határellenőrzési Kódex) létrehozásáról III. cím I. fejezet 20. cikk

[6]http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l14514_hu.htm (Letöltés ideje: 2015.06.06.)

- Jogi kategória, mert vonatkozik rá az államhatárral összefüggő minden jogszabály;
- Tevékenységi rendszer, melynek különböző alrendszerei vannak, például a határellenőrzés (határőrizet, határforgalom ellenőrzés), az idegenrendészeti feladatkör, hatósági és szakhatósági tevékenység stb.;
- Szervezet, melynek alrendszerei végrehajtják a tevékenységi rendszerben felsorolt tevékenységi formákat.[7]

A határbiztonság a komplex biztonság része, amely az államhatárhoz köthető a jogállamiság eszközeivel kezelhető minden biztonsági tevékenységet magában foglal.

A határrendészeti tevékenységrendszerben ható néhány legfontosabb, általános elv érvényesülése

A rendszerszemléletű megközelítés módszerét követve szükséges, hogy a teljes rendszerben elhelyezhetőek legyenek a határrendészeti tevékenységben ható általános elvek, valamint további aktualizálásra várnak a korábban a határrendész szakma által elfogadott törvényszerűségek. A határrendészettel foglakozó kutatók[8] kutatásaik kezdetén alapvetően a fegyveres küzdelem törvényszerűségeiből vezették le a határőrizet általános elveit, melyek a tudományos élet fejlődésével és a határrendészeti tevékenységek bővülésével tovább szélesedtek és lassan önálló diszciplínákká váltak. Megjelentek a határrendészeti tevékenységben ható általános és specifikus elvek.

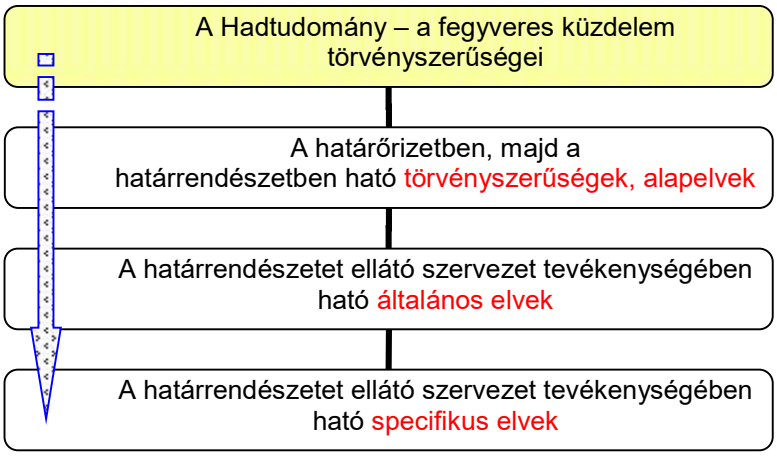

1. sz. ábra: A határrendészetet ellátó szervezet tevékenységében ható elvek, törvényszerűségek rendszerbe helyezése és fejlődése (elvi vázlat)

A határrendészetben ható törvényszerűségekből vezethetők le a határrendészetet ellátó szervezet tevékenységében ható alap,- általános,- és specifikus elvek, melyek a következők:

[7] Kovács Gábor: A határőrségi csapaterő határrendészeti alkalmazásának szükségessége, elvei, módszerei és lehetőségei. PhD értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (175/4/2011 sz.) Budapest, 2001. 10. o.
[8] Prof. Dr. Sándor Vilmos, Prof Dr. Nagy György, Dr. Gáspár László, Prof Dr. Sallai János, Dr. Teke András, Dr. Ritecz György.

„*Törvényszerűségek:*

- *Az államhatár kettős jellege folyamatos érvényesülése és kölcsönhatása ~*
- *Az adott állam (államok közössége) közelebbi és távolabbi régiójának helyzete ~*
- *Az adott állam (államok közössége) politikai céljainak közvetlen hatása ~*
- *Az adott állam (államok közösségének) anyagi (pénzügyi) lehetőségei ~*

~ közvetlen hatással van az államhatár rendészetét ellátó szervezet létrehozására, alárendeltségére, elhelyezkedésére, az alkalmazásra és az alkalmazás elveire.”[9]

Ha elemezzük ezeket, megállapítható, hogy mindegyik törvényszerűség működik és hatása közvetlenül kapcsolatban van, az államhatár rendészetét ellátó szervezet létrehozására, alárendeltségére, működtetésére, elhelyezkedésére és alkalmazásának elveire.

A schengeni csatlakozást követő változások és a tömeges méretű illegális migráció megjelenésének hatása – a határrendészetben alkalmazott törvényszerűségek érvényesülésére:

- Az államhatár kettős jellege folyamatos érvényesülése és kölcsönhatása törvényszerűség továbbra is érvényesül, hiszen a vámhatár és politikai határ jelenleg is megtalálható az egyes határviszonylatokban. Míg a schengen tagországok közötti határszakaszokon lebontásra került a vámhatár, a határok politikai jellege megmaradt. A nem európai uniós határviszonylatokban a vámhatár jelleg továbbra is fennmaradt.
- Az adott állam (államok közössége) közelebbi és távolabbi régiójának helyzete napjainkban rendkívül aktuális jelenség, amely befolyásolja hazánk és a schengen térség határbiztonsági helyzetét, mivel az államhatárral kapcsolatos jogsértő cselekményeket elkövető személyek alapvetően a schengen külső határszakaszokon jelennek meg. Motivációjuk az EU vonzásán alapul, az illegális migránsok célja az oda történő eljutás és munkavállalás. Az integrált határigazgatási rendszer (IBM)[10] hatékony működtetésével, a rendőri szervezeten belül, a Határrendészeti szolgálati ág működtetésével[11], az államhatárral kapcsolatos jogsértő cselekményeket elkövető személyek nagy része kiszűrhető, még mielőtt elérik a „Schengenland”[12] külső határát. De csak abban az esetben, amennyiben annak minden eleme hatékonyan működik és a migránsok megjelenése nem tömeges méretű.
- Az adott állam (államok közössége) politikai céljainak közvetlen hatása a határrendészetet ellátó szervezet működtetésére napjaikban kézzel fogható, hiszen hazánk európai uniós és schengeni tagsága, a rendőrségi és határőrségi feladatok közötti átfedések miatt, a schengen belső határokon a határellenőrzés megszüntetése miatt szükségszerű volt a két szervezet összevonása. Az EU létrehozta a FRONTEX szervezetet[13], amelynek fő feladata a schengen külső

[9] Az államhatár rendészete és védelme Tk. Bp. 2000. 58-61 p. ZMNE J1378 – a szerző által kiegészítve

[10] Integrated Border Management; Integrált Határigazgatási Rendszer rövidítve: IBM - a szerző megjegyzése

[11] A Rendőrség - Határőrség szervezeti összevonását követően, Magyarország schengeni külső határain az államhatár rendészetét közvetlenül ellátó Határrendészeti Kirendeltségek tulajdonképpen változatlan feladatrendszerrel megmaradtak - a szerző megjegyzése

[12] Schengenland - azok az uniós országok, amelyek teljes jogú schengen tagok - a szerző megjegyzése

[13] Az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség. A FRONTEX a tagállamok közötti operatív szintű együttműködést koordinálja a külső határok kezelésének területén; támogatást nyújt a tagállamok részére a nemzeti határőrök kiképzésében, illetve a közös képzési szabványok kialakításában; kockázatelemzést végez; figyelemmel kíséri a külső határok ellenőrzésének és

határokon a határellenőrzés hatékonyságának fenntartása, az unós érdekek megjelenésének biztosítása, segítségnyújtás a tagállamok határrendészeti szerveinek.

- Az adott állam (államok közössége) anyagi (pénzügyi) lehetőségei mindig is meghatározóak voltak abban a tekintetben, hogy a kor technikai színvonalának megfelelő technikai felszereltséggel hogyan tudja feladatát ellátni a szervezetet. Nyilvánvaló, hogy a technikai eszközök és berendezések tömeges alkalmazása jelentős mennyiségű előerőt szabadít fel.

A fenti tényezők alapján látható, hogy a megváltozott körülmények mellett is a törvényszerűségek hatása folyamatosan érvényesül, és hatással van a határrendészetet ellátó szervezet létrehozására, alárendeltségére, elhelyezkedésére, az alkalmazásra és az alkalmazás elveire.

Tekintsük át a legfontosabb alapelveket,[14] melyek: a – törvényesség – az információgyűjtés és feldolgozás, - a komplexitás és kompetencia alapelve. A továbbiakban tárgyalt alapelvek, a teljes rendészeti szektor leglényegesebb alapelvei, melyek érvényesítése, betartása, a szervezet tevékenységének alapfeltételét képezik.

A törvényesség elve mint alapelv

Minden rendészeti (határrendészeti) tevékenység alapja a törvények betartása és betarttatása. Törvényesen kell eljárni a jogsértő cselekményeket elkövetőkkel szemben, a saját állomány irányában, a túloldali együttműködő szervekkel, a lakossággal és az együttműködőkkel, tehát mindenkivel. Hazánkat kötik az Európai Unióval és más szervezetekkel (IOM, ENSZ, NATO, stb) megkötött szerződések.

Az információ gyűjtés és feldolgozás elve mint alapelv

Napjainkban már egyetlen szervezet sem tud létezni a megfelelő információt összegyűjtő, elemző és értékelő tevékenység nélkül. Ezen elv működése szorosan összefügg az erő-eszköz alkalmazás elvével. A korunkban rendelkezésünkre álló szűkös erő-eszköz kapacitást csak úgy használhatjuk fel a leghatékonyabban, ha megfelelő információval rendelkezünk a jogsértéseket elkövető, vagy elkövetni szándékozó személyek (szervezetek) tevékenységéről, a várható tendenciákról. A migrációs nyomás változása is mérhető a világ válságövezetinek a helyzetével. Szíria, Irak, Pakisztán az egyes afrikai válságövezetekben elterülő államok helyzete, mind-mind növelik az illegális migránsok tömegét. A kialakult helyzet alapos tanulmányozásával és elemzésével időben meghozhatók azok a döntések, amelyek a határrendészeti tevékenység eredményességének fenntartására szolgálnak.

felügyeletének területére irányuló kutatás fejlődését; segíti a tagállamokat a külső határokon felmerülő magas technikai és operatív támogatást igénylő helyzetekben; és biztosítja a tagállamok számára a szükséges támogatást a közös visszatérítési műveletek során. http://europa.eu/about-eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/policy_agencies/frontex/index_hu.htm Letöltés: 2015.06.20.

[14] Alapelv: Fil.: Tud.:„Önmagában nyilvánvaló, más tételek levezetésében kiindulásként használható tétel.” Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1992. 22. o.

A komplexitás és kompetencia elve mint alapelv

A dolgok, események, jelenségek, a szervezetek tevékenységének rendszerszemléletű és átfogó megközelítése a tárgyalt alapelv, amely feltételezi, hogy a szervezetünk működésére ható minden tényezőt figyelembe veszünk annak működtetése során. A biztonság komplex jellegéből adódóan, annak minden összetevője összefügg egymással. A várható veszélyek elhárításában annak a szervezetnek kell részt vennie, amelynek az a kompetenciájába tartozik. A határrendészeti feladatok ellátása, a tömeges migráció megjelenése esetén is a Rendőrség és a többi közreműködő és együttműködő szervezet feladata. A tömeges migráció kezelése több hazai és nemzetközi szervezet szoros és hatékony együttműködésével biztosítható.

A határrendészetben ható legfontosabb elvek

A rendészettudomány művelői közül többen kutatták a határrendészeti szolgálati tevékenységben ható elvek érvényesülésének kérdéseit. A kutatók több oldalról közelítették meg a témát és mindannyian arra a következtetésre jutottak, hogy a határrendészetet ellátó szervezet össztevékenységében ható törvényszerűségekre építve léteznek általános és specifikus elvek, melyek érvényesülése kimutatható az egyes szolgálati tevékenységek során. Ezek közül néhány általános elv érvényesülésére irányítom rá a figyelmet – mely a tömeges méretű illegális migráció megjelenése esetén, sajátosan érvényesül.[15] A határrendészetet ellátó szervezet tevékenységrendszerében ható legfontosabb általános elvek részleteiben a következők szerint magyarázhatók.

1. A mindenkori határhelyzet és az erő eszköz alkalmazás összhangjának elve

A határellenőrzési- és közbiztonsági rendszer felépítéséből adódóan nyilvánvaló, hogy a rendvédelmi feladatok komplex jellege miatt, az információk függvényében indokolt számba venni és mérlegelni a biztonságot fenyegető veszélyeket, azok változását, majd annak megfelelően szükséges meghatározni és biztosítani a rendőrség létszámát valamint pontosítani annak tevékenységrendszerét. A migránsok számának növekedése, magával vonja a rendőrök/határrendészek létszámának és eszközállományának növekedését is. Az erő-eszköz alkalmazásnak összhangban kell lennie a fenyegető veszélyek nagyságrendjével.

2. Az erő (eszköz) összpontosítás elve

Ez az elv a hadművészet egyik alapelvéből is következik. A kívánt eredmény biztosítása érdekében a szükséges erő és eszköz megfelelő időben, helyen történő koncentrációja. Az elv érvényesülésével több neves kutató foglakozott az elmúlt években[16]. Minden tudatos emberi tevékenység esetén megjelenik az elv érvényesülése, hiszen alkalmazása során az eredmény biztosítása érdekében, szükséges a megfelelő időben és helyen történő erő- és az ahhoz kapcsolódó eszközkoncentráció. Ebben a vonatkozásban a szükséges és elégséges viszonyát együtt kell értelmezni. A szükséges és elégséges viszonya összefügg egymással, hiszen a rendelkezésre álló erőforrásaink végesek. Ahonnan erőt

[15] Elv: Tud.: 1. „Egyetemes érvényű, alapvető természeti törvény (szerűség).” Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémiai Kiadó. Bp. 1992. 312. o.
[16] Legkiemelkedőbb kutatók: Dr. Szabó Kocsis János, Prof. Dr. Sándor Vilmos, Dr. Teke András

vonunk el ott (általában) hiány keletkezik. A nagy tömegű illegális migráns megjelenése nagy tömegű erőt és eszközt von el az ország más területeiről. Megkülönböztetjük az erő-eszköz összpontosítás:

- Mennyiségi oldalát (nem igényel különösebb magyarázatot, hogy ez mit jelent).
- Minőségi oldalát (mely kiterjedhet a személyi állomány, a technikai eszközök és berendezések mennyiségére és minőségi kvalitásaira).
- Intenzitásbeli jellemzőit (mely megmutatja, hogy egy adott feladatot, a rendelkezésre álló erők és eszközök milyen időintervallumban tudnak végrehajtani (pl.: egy menedékkérő ügyének rendezése 20 perc).

Az erő-eszköz összpontosítás elve működése hatással van a határrendészetet ellátó szervezet fejlődésére, szolgálati feladatai ellátására. A schengen belső határokon a korábban a határrendészeti feladatokat ellátó szolgálati személyeket más területre helyezték át. A schengen külső határokon az illegális migrációs nyomás növekedésével növekedett a határrendészettel és menekültügyi dolgokkal foglakozó szakemberek létszáma.

3. Az idő és térbeni folyamatosság elve

Évekkel ezelőtt a határőrizet az idő és térbeni folyamatosság elvének három síkját különböztette meg, melyeket bizonyítottnak ismerek el és melynek mindhárom területe eredményesen adaptálható a rendvédelmi szervek tevékenységére a tömeges méretű migránsok megjelenése esetében is. Az idő és térbeni folyamatosság elvének értelmezése szorosan összefügg a korábbiakban tárgyalt elvvel. Néhányan szűken értelmezik, a határőrizet egy elvére gondolnak, mint a szolgálati tevékenységben ható egy specifikus elvre – nincs kint járőr a határterületen, ekkor nem érvényesül ezen elvnek a hatása. Ha kibővítjük az elvet a határrendészetet ellátó szervezet szintjére, akkor a tudományos közélet általi értelmezés alapján, ezen elv három dimenzióban értelmezhető:

A jogi értelmezés szerint Magyarország és a schengeni térség biztonsági rendszerét a schengeni és uniós joganyaggal kiegészített törvények és jogszabályok szabályozzák. Az elv működét reprezentálja, hogy ezen általános elv hatása ugyanúgy hatott a schengen csatlakozás előtt, mint a csatlakozás után. A jogszabályok időben és térben folyamatosan hatnak és ma már kiterjednek - az illető ország területén kívül - egész „Schengenland" területére (külső és belső határain nincs joghézag, joghiány).

A diszlokáció dimenziója szerint a határrendészetet ellátó szervezetek hatásköre, illetékessége pontosan behatárolható, azok a schengen külső határ minden pontját lefedik, így a schengen csatlakozás előtti állapothoz képest jelentősen bővült a határrendészetet ellátó szervezet tevékenysége és felelőssége, hiszen Magyarország határainak ellenőrzése helyett, az egész „Schengenland" határbiztonságán őrködik a Magyar Rendőrség.

A szolgálati tevékenység, a végrehajtás szintje szerint a rendészeti szervek az ország teljes területén képviseltetik magukat, azok bármikor és bárhol alkalmazhatóak a feladatkörükben meghatározottak végrehajtására, az ország egész területén igénybe vehetőek, ezáltal biztosítható az időben és térben folyamatos tevékenység. A szolgálati tevékenység végrehajtásában a kulcsszó az információ, amelynek megszerzése és továbbítása az utóbbi időben jelentősen változott, fejlődött. Az információáramlás területe a Schengen csatlakozással területileg kibővült, az IBM rendszer működik, már az illegális migrációt kibocsájtó országokban megkezdődik az információszerzés. (a SIS lehetőséget adott a közös adatbázis létrehozására és működtetésére, abból információ gyűjtésére). A

FRONTEX Kockázat Elemező Központja folyamatosan tájékozatja a tagországokat a Schengen külső határokon megjelenő várható veszélyforrásokról.

4. A szervezet és tevékenység mély felépítésének elve

A rendőri szervek határrendészeti alkalmazása során maximálisan érvényesül a szervezet és a tevékenységi rendszer mély felépítésének elve. A mély felépítés elvének értelmezése során az erők-eszközök egymás mögötti tagolt többvonalas, többlépcsős elhelyezését, alkalmazását értjük. Ez az elv különösen a határellenőrzésben a schengen külső határok mellett jut érvényre, de a belső határokra is jellemző. Különösen fontos az elv érvényre juttatása a tömeges méreteket öltött migráció esetében, hiszen a legszigorúbb ellenőrzés mellett is bejuthatnak az ország mélységébe a migránsok. Ez közbiztonsági kockázatot jelent, ezért az ország teljes területén meg kell növelni az ilyen irányú ellenőrzések számát.

5. Az aktivitás elve

Az aktivitás elvének alkalmazása nem más, mint a Rendőrség arra irányuló folyamatos tevékenysége, hogy megismerjék a „másik oldal" módszereit, lehetőleg megelőzzék a jogellenes cselekményeket elkövetők tevékenységét, és folyamatos ráhatást fejtsenek ki irányukba. Folyamatosan tanulmányozni kell a jogsértők elkövetési módszereit és a helyszíneit. Az elv alkalmazása különösen fontos az illegális migránsok tömeges megjelenése során.

6. A meglepés elve

A szervezett bűnözés – kiemelkedően az embercsempészet – az államhatárral kapcsolatos jogsértő cselekmények számának növekedése, a Rendőrség határrendészeti szervezetei számára rendelkezésre álló erők-eszközök mennyiségi és minőségi behatároltsága miatt, fokozott figyelmet érdemel a meglepés elvének az érvényesítése, hiszen ennek az elvnek az eredményes alkalmazása a jelen határellenőrzési, közrendvédelmi- közbiztonsági rendszer eredményességét nagyon jelentős mértékben befolyásolja. Az elv alkalmazásával a szervezet erő-eszköz megtakarító szerepe jelentős. Biztosítani szükséges a szervezet által végrehajtott szolgálati tevékenységek váratlanságát és esetenként annak álcázását.

7. A manőverezés elve

Bizonyított a manőverezés elvének létezése, mely elv érvényesítésének feltételei közé tartozik az összeköttetés és a mobilitás biztosítása (pl. EDR összeköttetés, mobiltelefonok, informatikai eszközök, a csapaterő szállítására alkalmas buszok stb). Az erőket-eszközöket – a megfelelő tartalékképzés és az alapfeladatok ellátása mellett – mindig a legveszélyeztetettebb irányban és időszakban kell alkalmazni, hogy hatékonyságuk a legjobban érvényesüljön.

8. Az együttműködés (szinergia) elve

Kiemelkedően kezelendő az együttműködés elve alkalmazása a hazai és nemzetközi rendészeti szervek és részeik közös tevékenységében. Az együttműködési feladatok végrehajtása szinte „kötelező érvényű" minden közös célért tevékenykedő szervezet számára. Kiemelt figyelmet érdemel az együttműködő erők alkalmazása során a kölcsönös előnyök kihasználása és ez által a hatékonyság növelése. Az együttműködés egyik fő eredménye az, hogy az erők-eszközök egyidejű, összegezett hatása valamilyen mennyiségi vagy minőségi többletet eredményez. Viszonyítva ahhoz, mintha az erők és eszközök ugyanolyan hatásfokkal külön-külön tevékenykednének és működnének. A szinergia elve érvényesül az EU szervezeteinek vonatkozásában is. A kölcsönhatás jól kimutatható. Pusztán a jogszabályi környezet változása, jelentős hatással van az illegális migránsok viselkedésére.

9. Az állomány magas szintű erkölcsi, tudati, pszichikai felkészítése elve

Az állomány magas szintű szakmai, erkölcsi, tudati, fizikai és pszichés felkészítésének elve érvényesítése a tömeges méretű migrációs hullám megjelenésével rendkívül aktuális. A migránsok száma és összetétele (kisgyermekek, betegek, stb), kezelése megköveteli a rendőri (és határrendész) állomány speciális felkészítését. Jelen van a korrupciós veszély, a betegségek, a fertőzések veszélye, az állomány túlterheltsége. A hatékony megoldás a rendészeti állomány kiválasztásában és a felkészítésben rejlik.

10. A szervezet szolgáltató jellege biztosításának elve

A jövő rendészeti szerveinek tevékenységében egyre inkább érvényre jut az az általános elv, mely alapján a végrehajtott rendészeti intézkedések, a jogkövető állampolgárok napi életét a szükségesnél nagyobb mértékben nem zavarhatják meg, biztosítani kell a szelektív és differenciált ellenőrzéseket. Az állampolgárok számára világossá kell tenni azt, hogy a rendőrség tevékenysége aktívan hozzájárul a „biztonság" fenntartásához. Az illegális migráció jelensége a magyar lakosságot megosztja, de mindenki egyet ért azzal, hogy a rendőrségnek biztosítania kell a magyar állampolgárok biztonságát, ehhez pedig ellenőrzések végrehajtására van szükség, amelynek eredményei az állampolgárokat és a biztonságot szolgálják.

11. A rendészeti (határrendészeti) tevékenység magas fokú logisztikai biztosítása és az ésszerű takarékosság közötti összhang megteremtésének elve

A rendvédelmi szervek erőinek, eszközeinek alkalmazása során is kiemelt figyelmet indokolt fordítani az ésszerű takarékosságra mind a materiális, mind a humán szféra tekintetében. Az a kívánatos állapot, amikor a feladat sikeres végrehajtására fordított anyagi és humán energia, arányban áll az elért siker nagyságával. Mindezek alapján érvényesíteni szükséges a rendvédelmi szervek tevékenysége során a magas fokú logisztikai biztosítás és az ésszerű takarékosság közötti összhang megteremtésének elvét. Mérlegelni indokolt azt, hogy a jogsértéseknek a társadalomra való veszélye arányban áll-e a megelőzésére és megakadályozására fordított tevékenység költségkihatásaival. A tömeges méretű illegális migráció megjelenése esetében ez az elv már európai uniós (Schengen)

szintre emelkedett, hiszem a többi tagországnak is – anyagi ráfordítással és élőerővel – hozzá kell járulnia a feladatok végrehajtásához. A legjellemzőbb általános elvek és azok érvényesülésének elemzése után, a további kutatásra vár az új elvek feltárása, hiszen a szervezet és környezete állandóan változik, amely új, általánosítható elvek megjelenését vonják maguk után.

12. A specifikus elvek

A rendészettudomány művelői kimutatták a határrendészetben az egyes szolgálati tevékenységek során érvényesülő specifikus elveket (pl.: határforgalom-ellenőrzés, járőrszolgálat, határrendészeti csapaterő alkalmazása stb.). A tanulmány ezeket nem tárgyalja, ez a témakör is további kutatómunkát igényel.

Következtetés, összefoglalás

A tanulmányban részletezett gondolatok és felvetések alapján, továbbra is hosszútávon kell számolni a határrendészet feladataival. Kiemelt figyelmet kell fordítani a határrendészet speciális képességeinek növelésére. A tömeges méretű illegális migráció megjelenése új helyzetet teremetett, ennek megfelelően biztosítani szükséges a szervezet számára a megváltozott feladatrendszer további módosulásával járó szolgálati tevékenységek végrehajtását. Ezek kimunkálásához nyújt hathatós segítséget a határrendészetben ható törvényszerűségek, általános és specifikus elvek érvényesülésének tanulmányozása.

Összességében megállapítható, hogy az államhatár rendészetét ellátó szervezetek tevékenységrendszerében ható általános és specifikus elvek folyamatosan érvényesülnek és állandóan hatnak, amely alapvetően a szolgálati tevékenységek változásaiban jelennek meg. A határrendészeti tevékenység az illegális migráció kezelésében markáns szerepet tölt be, amely a komplex határbiztonsági rendszer keretében valósul meg.